

Obravnava hagiografij v slovenski literarni vedi

KARIN POŽIN

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor, Slovenija
karin.pozin@um.si

DOI: <https://doi.org/10.18690/um.5.2026.11>

ISBN 978-961-299-173-9 (pdf; Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)

ISBN 978-961-6320-62-7 (pdf; Slavistično društvo Maribor)

Prispevek prinaša oris dosedanjega raziskovanja hagiografij v slovenski literarni vedi in pregled nekaterih aktualnih raziskovalnih perspektiv. Glavna premisa izhaja iz opažanja, da so bili svetniški življenjepisi, kljub njihovi prisotnosti in pomembnosti v slovenskem književnem prostoru, znotraj slovenskega literarno-vednega razpravljanja od začetka 19. stoletja do danes pogosto prezrti in razumljeni kot nezadostno literarizirani, da bi lahko bili prepoznani kot enakovreden podsistem v sistemu slovenske literature. Hagiografije in različne manifestacije hagiografskega diskurza tako šele v zadnjih letih postajajo tudi na Slovenskem predmet samostojnih raziskav.

Ključne besede: slovenska literarna veda, slovenska književnost, hagiografije, življenja svetnikov, recepcija

The article provides an overview of the research of hagiographies within Slovenian literary studies to date, and outlines current research perspectives. The main premise stems from the observation that, despite the presence of saints' biographies in the field of Slovenian literary sciences, these texts have, from the early nineteenth century to the present, often been overlooked among literary scholars, and regarded as insufficiently "literary" to be acknowledged as a legitimate subsystem within the broader system of Slovenian literature. Only in recent years have hagiographies and various manifestations of hagiographic discourse begun to emerge in Slovenia as independent and systematically examined objects of scholarly inquiry.

Keywords: Slovenian literary studies, Slovenian literature, hagiographies, lives of saints, reception

Uvod¹

Pojem hagiografija, ki izvira iz grških besed *hágios* (svet) in *gráphein* (pisati), je sam po sebi problematičen, saj mu v več kot stoletnih literarnoznanstvenih razpravljanih ni bilo moč določiti enotne občeveljavne definicije. Obče poetike hagiografijo opredeljujejo kot življenjepisno zgodbo o svetnikih in svetnicah, ki jih je Cerkev javno kanonizirala ali pa jih je javnost dojemala kot svete posameznike (Smolik 2001: 364). Ker so bile na Slovenskem razumljene kot nezadostno literarizirane in preveč vezane na cerkvene oziroma katehetske cilje, da bi lahko sodile med temeljna slovstvena dela narodne tradicije, so bile praviloma izločene iz območja literarnovednega zanimanja, čeprav so bile vseskozi del slovenskega književnega prostora (Bošnjak 2021: 117; Koron 2023: 32). Glavna raziskovalna premisa pričujočega prispevka izhaja iz opažanja, da so bile hagiografije znotraj slovenskega literarnovednega diskurza od 19. stoletja do danes pogosto prezrte in redko prepoznane kot enakovredni podsistem v sistemu slovenske literature. Namen prispevka je zato na osnovi obstoječe literature podati vsebinsko zamejen pregled njihove vključenosti v predmetni obseg slovenske literarne vede in odgovoriti na vprašanje, kakšna je bila recepcija tovrstnih besedil v izbrani strokovno-znanstveni literaturi. Ker je hagiografske elemente moč najti v zvrstno različnih besedilih, se v prispevku omejujem na obravnavo tistih slovenskih hagiografij, ki v pripovedni pojavi obliki upovedujejo celotna življenja krščanskih svetnikov in svetnic. Znotraj tako določenih meja bo razprava z več medsebojno povezanimi in dopolnjujočimi si vidiki, skušala čim bolj celostno orisati zastavljeno problematiko.

Hagiografije kot del slovenske književne tradicije

Iz pregleda slovenske književne tradicije se zdi, da smo na Slovenskem razmeroma pozno, šele v prvi polovici 19. stoletja, dobili prva obsežnejša hagiografska dela v izdajah, podobnih tistim, ki so jih imeli drugi narodi že mnogo prej. Vendar, kot navaja Marijan Smolik, iz tega ne smemo sklepati,

¹ Prispevek je nastal v okviru Raziskovalnega programa št. P6-0156 (*Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine*, vodja programa red. prof. dr. Marko Jesenšek), ki ga je sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARIS) iz državnega proračuna.

»da Slovenci prej ne bi vedeli za svetnike in ne poznali njihovih življenj« (Smolik 1997: 497). Omembe svetnikov so zabeležene že v enem izmed najstarejših ohranjenih besedil v slovenskem jeziku, *Brižinskih spomenikih* (ok. 972–1039), posamezni vzorci hagiografskih zapisov pa so prisotni tudi v kodeksih, ki so jih v obdobju srednjega veka po samostanih glasno brali, zlasti na svetniške praznike (Pogačnik 1990: 43). V času reformacije so hagiografska besedila za kratek čas postala nepriljubljeno berilo, saj so protestantski pisci svetnike enačili z maliki, vendar je s katoliško obnovo priljubljenost hagiografij začela znova naraščati. Hagiografske motive in teme so v retorsko prozo vključevali zlasti baročni pridigarji, med katerimi so bile še posebej priljubljene svetniške pridige Janeza Svetokriškega, Rogerija Ljubljanskega in Janeza Ludvika Schönleba (Smolik 1997: 496). Tovrstna dela pričajo, da je potreba po nabožno-vzgojnih besedilih postajala vse večja. Od druge polovice 18. stoletja dalje so številni pisci, med njimi tudi Marko Pohlin in Valentin Vodnik, začeli z objavljanem kratkih samostojnih tiskov življenjepisov svetnikov in svetnic v slovenskem jeziku (Orožen 2008: 183–184). Iz tega obdobja je ohranjena tudi koroška rokopisna zbirka svetniških življenjepisov *Dober legent teh svetnikov* (ok. 1723–1770), ki dokazuje, kako so v slovenski književni prostor postopoma začeli vstopati korpusi nabožnih pripovedi in legend iz sočasnih evropskih literarnih tokov (Ogrin 2011: 65, 69–73). Največji razcvet je hagiografsko slovstvo doživelo v 19. stoletju, o čemer pričajo obsežne tiskane hagiografske zbirke, ki so bile med slovenskim ljudstvom množično razširjene (Orožen 2011: 18–19), mdr. *Življenje Svetnikov in prestavni godovi* (1828–1829), ki jo je po osnutkih Mihaela Hofmana izdal Franc Veriti, *Branje od tih v kmetičke kalendre postavljenih in nekerih drugih svetnikov* (1833) Antona Krempla, *Djanje svetnikov božjih* (1853–1854) Antona Martina Slomška in *Življenja svetnikov in svetnic* (1867–1874) Jožefa Rogača in Matije Torkarja (Smolik 1997: 504; Orožen 2011: 18–19). O življenjih svetniških likov pa so lahko Slovenci celotno 19. stoletje prebirali tudi v številnih prevodih ženskosvetniških povesti in izdajah zgodb priljubljene nega nemškega pisca Krištofa Schmida (Hladnik 1981: 260–261; Smolik 1997: 502). Marsikateri slovenski pisec je tudi v 20. stoletju nadaljeval z upovedovanjem tradiconalnih hagiografskih motivov in tem v svojih književnih delih, mdr. France Bevk v *Bratu Frančišku* (1926), Marija Kmet v *Svetem Frančišku Asiškem* (1926) in Franc Ksaver Meško v *Legendah o sv. Frančišku* (1927) (Zadravec 1999: 192), ali pa jih interpretiral na nov način, kot prispodobo za sodobnejša socialna, moralna in eksistencialna vprašanja, npr. Ivan Cankar v *Legendi o Kristusovi suknji* (1909) (Kos

1992: 118). Sočasno se je v območju katoliške dogmatike postavila zahteva po zgodovinsko relevantnejših svetniških življenjepisnih zbirkah, česar se je skupaj s sodelavci lotil Janez Evangelist Zore z zbirko *Življenje svetnikov* (1917–1940), ki je v snopičih izhajala vse do izbruha druge svetovne vojne (Smolik 1997: 505). Mohorjeva družba z izdajanjem pozneje ni nadaljevala, zato je Zadruga katoliških duhovnikov v redakciji Maksa Miklavčiča in Jožeta Dolenca izdala novo zbirko svetniških življenjepisov, naslovljeno *Leto svetnikov I–IV* (1968–1973) (Smolik 1995: 212–214). V novejšem času prednjačijo zapisi svetniških življenj v leksikalnih oblikah in številni prevodi tujejezičnih del, npr. *Svetniki in godovni zavetniki za vsak dan v letu* (1995) Vere Schaubert in Michaela Schindlerja idr. S hagiografijami je tako tudi v slovenski književni prostor vstopil obsežen korpus pripovedi in legend, ki so stoletja dolgo napajale evropsko kulturo.

Obraznava hagiografij v pregledih slovenske literarne zgodovine in izbranih literarnovednih razpravah

Zgodnje omembe hagiografij v 19. stoletju

V 19. stoletju, ko se je literarna veda na Slovenskem šele začejala razvijati, se je vprašanje, ali naj v svoj raziskovalni predmet vključuje vse prozne zvrsti ali naj da prednost umetniški zvrsti in postopoma izloča velik delež stvarne in nabožne proze, reševalo z različnih gledišč. Iz pregleda slovstvenozgodovinskih pregledov 19. stoletja izhajajo, da ni malo tistih avtorjev, ki so posamezna hagiografska dela vključevali v svoja literarnovedna razmišljanja, zlasti v razvojni zvezi s pisci in njihovim vzgojno-slovstvenim delovanjem. Med prvimi jih v prispevku *Slovensko slovstvo* (1849) beleži Matija Majar, v katerem med deli Antona Martina Slomška navaja nabožna priročnika za odraščujočo mladino, *Keršansko devištvo* (1834) in *Življenje srečen pot* (1837), ki vključujeta življenjepisne zglede svetnic in svetnikov (Majar 1849: 211–212), vendar brez podrobnejše vsebinske razčlenbe (Požin 2025: 110). Obe Slomškovi deli imata mesto tudi v *Slovenski slovnici* (1854) Antona Janežiča, ki ob njuni navedbi zapiše, da

je skorej ni poštene slovenske hiše, kjer bi njih *Keršansko devištvo*, *Življenje srečen pot* ali *Blaže ino Nežica* najti ne bilo. V mnogo tisoč iztisih so že te bukve po vsih slovenskih okrajnah razširjene in se še zmiraj rade kupujejo in prebirajo. [...] Njih slog je skoz inu skoz vglajen, besede in podobe domače, izmed ljudstva posnete, narodne. Torej tudi narodu v serce segajo [...] (Janežič 1854: 146).

Janežič v razdelku *Novoslovensko slovstvo od leta 1770 do leta 1843* omenja še Slomškovo hagiografsko zbirko *Djanje Svetnikov božjih* (1853–1854) (Janežič 1854: 147), pa tudi prvo tiskano hagiografsko zbirko v slovenskem jeziku *Življenje Svetnikov in prestavni godovi* (1828–1829) Franca Veritija, ob kateri pripiše, da je njena »beseda sploh vglajena, lahko vsim zastopna, ne preolišpana, ampak modro osnovana« (Janežič 1854: 146). Nadalje je hagiografskim delom pozornost posvetil Paul Joseph Šafárik v slovestvenozgodovinskem pregledu *Geschichte der südslawischen Litteratur* (1864–1865). Umešča jih v samostojen razdelek prozaično-poučnih spisov, v katerega vključi šest slovenskih hagiografskih del: dve anonimni deli s svetniško tematiko *Spokorjenje ene imenitne grešnice* (1675) in *Ena lepa lubezniva inu brania vredna historia od svete grafinie Genovefe* (1818), nekatere Pohlinove hagiografske tiske in že omenjeno Veritijevo hagiografsko zbirko (Šafárik 1864: 129–131). Tudi Josip Marn je v *Jezičniku* (1863–1892), prilogi *Učiteljskega tovariša*, v katerem je v jezikoslovnih in literarnih prispevekih »dajal prednost duhovnikom pred laiki« (Dolinar 2018: 68), v svoj razvid vključil vrsto nabožnih piscev, pri katerih ni navajal le njihovih življenjepisnih dejstev, temveč si je prizadeval tudi za oris njihovih del, ki so ostala v mlajših literarnozgodovinskih pregledih pogosto spregledana. Med hagiografskimi deli obširneje poroča o sprejetju Veritijeve zbirke med tedanjimi bralci in ob tem zapiše, da

ko je [Veriti] na perve bukve *Življenje svetnikov* naročnikov nabiral, so se mu nekteri posmehovali rekoč: »No, Lah nam bo že kej lepega spisal«. Zato so perve bukve le malo naročnikov imele; pa komaj so zlato solnce zagledale, so mogli že vsi zabavljivci omolkniti, ker jih je vse hvalilo. Da ljudje življenje svetnikov radi bero, nam to priča, ker je že trikrat natisnjeno, vsaki pot po 2000 izvodov (Marn 1873: 130–131).

Kot ponazorilno-vrednostno sodbo o rabi jezika navede odlomek iz hagiografije na dan *XIII. sušca. Ss. Ciril in Metodi škofa* (Marn 1885: 50–52). Odlomkov iz življenj solunskih bratov se posluži tudi ob omembi zbirke *Branje od tih v kmetičke kalendre postavljenih ino nekerih drugih svetnikov* Antona Krempla (Marn 1885: 60–62), Slomškovem *Življenja srečen pot* (Marn 1886: 5–6) in *Djanju Svetnikov božjih* (Marn 1878: 21) ter *Življenje svetnikov in svetnic* Jožefa Rogača in Matije Torkarja, kar je mogoče povezati z vsestranskim oživljanjem njunega kulta v zadevnem obdobju (Orožen 2013: 98–100). Marn poroča še o ženskosvetniški povesti *Življenje S. Heme, brumne koroške grafine* (1839) Janeza Ciglerja, pri kateri navede nekaj osnovnih bibliografskih podatkov in vsebinskih določnic

(Marn 1885: 56). Vsa našeta hagiografska dela so prav tako vključena v literarnozgodovinski pregled *Zgodovina slovenskega slovstva* (1881: 110, 142–143, 179) Julija Kleinmayra, ki pa za razliko od Marna vrednostnih sodb o vsebini ali jeziku ne podaja. V tem času je izšel tudi slovstveni pregled *Književna zgodovina slovenskega Štajerja* (1883) Ivana Macuna, ki vključuje številne štajerske nabožne pisce. Med tistimi, ki so pisali tudi hagiografska dela, izpostavlja Antona Kremplo in Antona Martina Slomška. Kremplovo zbirko pospremi s komentarjem, da se je »posebno pak življenje svetnikov prikupilo narodu« (Macun 1883: 81), pri Slomškovi pa izpostavi, da je »ves rokopis [življenj svetnikov] sam pregledal, dokler neje leta 1854. po njegovem trudu v velikih dveh zvezkih prišlo na svetlo« (Macun 1883: 140). Tri leta za Macunovo književno zgodovino je v leposlovno-znanstvenem glasilu *Kres* izšel prvi krajši samostojni prispevek o hagiografijah, naslovljen *Legende Martina Kohemskega v slovenskem prevodu* (1886: 171–176). Jakob Sket v njem obravnava obsežen koroški rokopis *Dober Legent teh Suetnikov*, ki prinaša prevod priljubljenih svetniških legend nemškega kapucinskega pisca Martina Cochemskega. Kot ponazorilo bralcem, »da se sami prepričajo o jeziku in oblikah, ki se nahajajo v tem za naše slovstvo pomenljivem prevodu«, poda odlomek iz življenja sv. Sholastike (Sket 1886: 174). Sket je hagiografije vključil tudi v *Slovensko slovstveno čitanko za sedmi in osmi razred srednjih šol* (1893). Poleg omembe ženskosvetniške povesti o sv. Hemi Janeza Ciglerja v poglavju *Preporod slovenskega slovstva* (Sket 1893: 204), obširneje poroča o Kremplovi hagiografski zbirki. Ob odlomku o *Svetem Cirilu ino Metodu* premišljuje o zgodovinskem vedenju o solunskih bratih:

V tem Krempljevem spisu o sv. Cirilu in Metodu nahajamo marsikaj, kar se ne strinja z novjšimi preiskavami o slovanskih blagovestnikih. Vsekakor pa je zanimivo za nas, da vidimo, koliko so vedeli naši književniki začetkom tega stoletja o sv. Cirilu in Metodu, in koliko vemo mi o njiju dandanes (Sket 1893: 235).

Omenja tudi »Slomšekove životopise«, za katere pravi, da jih sicer »ne moremo prištevati znanstvenim spisom, odlikujejo pa se po mnogovrstnosti svoje vsebine. Vsak stan, vsaka starost nahaja tu obilo lepih na ukov, vzornih vzgledov« (Sket 1893: 245). Hagiografije imajo mesto tudi v *Zgodovini slovenskega slovstva I–IV* (1894–1900) Karla Glaserja, ki, tako kot njegovi predhodniki, v pregled književne zgodovine vključuje vse oblike slovstva, tudi nabožnega. Hagiografska dela beleži v sklopu biografskih obravnav izbranih nabožnih piscev in jih večkrat pospremi z negativnim komentarjem. Za Ciglerjevo *Življenje sv. Heme* pravi, da je »iz tega delca

razvidno, kako je Ciglerja jela zapuščati pisateljska zmožnost« (Glaser 1895: 163). Prav tako vključuje vse predhodno našete hagiografske zbirke, navedbo Kremplove pa pospremi še s pripovednim odlomkom iz življenja sv. Cirila in Metoda (Glaser 1895: 183). Ob izteku 19. stoletja je o zgodovini slovenskega slovstva razpravljala tudi Karel Štrekelj, katerega univerzitetna predavanja so bila kot *Zgodovina slovenskega slovstva I–IV* objavljena šele v letih 2012 in 2014. V središču Štrekeljevih razmišljanj so prav tako obravnave življenj in dela slovenskih piscev, delujočih na vseh področjih javnega delovanja, tudi na znanstvenem in verskem. Iz predromantične dobe omenja hagiografsko zbirko Mihaela Hofmana, ki je »pisal tudi življenje svetnikov, veliko zgodb in naukov učenih mož, kar je pozneje porabil Veriti v svojem življenju svetnikov« (Štrekelj 2012: 465). Iz romantične dobe vključuje Slomškovo *Djanje Svetnikov božjih*, »ki se je po Slovenskem zelo razširilo« (Štrekelj 2014: 849), obsežneje pa poroča še o Ciglerjevi legendi o sv. Hemi, za katero pravi, da pisec »v nji na enaki način [kot v povesti *Sreča v nesreči*, op. a.] pripoveduje usodo te edine »slovenske« svetnice, začjenja pa, ker je legenda bolj življenjepis, z nje rojstvom« (Štrekelj 2014: 712) in nadaljuje, da je bil tukaj »Cigler bolj navezan na legendo, vendar je spravil v svoje delo precej novih črt« (Štrekelj 2014: 13).

Preučevanje hagiografij v 20. stoletju in njihovo mesto znotraj razpravljanj o začetkih slovenske izvirne pripovedne proze

V 20. stoletju, ko se je stroka postopno konstituirala kot samostojna znanstvena disciplina, se je težišče raziskovanj postopoma pomikalo iz klasičnega literarnozgodovinskega enciklopedizma v izdajo samostojnih faktografskoanalitičnih študij ter v delne sinteze na različnih slovstvenozgodovinskih in teoretičnih ravneh (Dolinar 2018: 117–128). Osrednje mesto sta v začetku 20. stoletja zavzemala Ivan Prijatelj in France Kidrič, ki sta za razliko od avtorjev prejšnje dobe, literaturo opredeljevala predvsem po estetskih kriterijih (Dolinar 2018: 153), kar je odločilno vplivalo tudi na obravnavo in recepcijo hagiografij. Hagiografije so tako že v Prijateljevi *Kulturni in politični zgodovini Slovencev 1848–1895* (1938–1940) vrednotene negativno. Ko avtor poroča o založniški dejavnosti Družbe sv. Mohorja v 19. stoletju, izpostavlja, da je

[o]dbor pričel z izdajanjem knjig že takoj leta 1852 in je izdal do konca 50-ih let kup knjig: *Razlaganje cerkvenega leta* (tako zvanega slovenskega Goffineja),

Djanje svetnikov, nekaj kosov sv. pisma, nekaj pridig, molitvenikov in šolskih pesmaric in nekaj iz nemščine prevedenih povestic. Ta silo skromna literatura, katera je ustrezala komaj književnim potrebam najpreprostejšega kmeta, pa vrhu tega preprostemu ljudstvu niti v roke ni prihajala zaradi previsoke članarine 3 gld. in 1 gld. vpisnine (Priatelj 1938: 143–144).

Nekoliko prizaneslivejši je bil Franc Kidrič v *Zgodovini slovenskega slovstva* (1929–1938). V pregled slovstvene produkcije od začetkov pismenstva do Zoisove smrti vključi Pohlina hagiografska tiska o življenju sv. Florijana in sv. Notburge, ki sta »skušala obenem z anonimnim življenjem sv. Marjete Kortonske ohraniti naklonjenost slovenskega čitatelja za to panogo nabožno zabavne proze« (Kidrič 1931: 168). Iz kasnejšega obdobja omenja še *Življenje svetiga Maximiliana škofa inu martirnika* (1815) Janeza Antona Zupančiča in *Eno lepo lubesnivo inu brania vredno historio od te po nadoušnu ven isgnane svete Grafnie Genofefe* (1818) (Kidrič 1938: 686). Tudi Ivan Grafenauer v svojem prvem večjem delu *Zgodovina novejšega slovenskega slovstva I–II* (1909–1911), ki še ostaja organizirano po pretežno biografsko-bibliografskem načelu, v razpravo vključuje hagiografije, med njimi zlasti legendarne povesti kot je Ciglerjevo *Življenje sv. Heme* (Grafenauer 1911: 62). Navedbe razširi v *Kratki zgodovini slovenskega slovstva* (1920), kamor vključi še dela piscev iz začetka 20. stoletja, ki so avtorsko preoblikovali svetniško življenjepisno snov, npr. Meškove *Legende o sv. Frančišku* (Grafenauer 1920: 279). V *Kratki zgodovini starejšega slovenskega slovstva* (1973), ki je bila objavljena posthumno, Grafenauer omenja še *Dober Legent teh Suetnikov*, pri katerem zapiše, da gre za prevod svetniških legend Martina Cochemskega v podjunsko obarvan jezik (Grafenauer 1973: 216). Podobno obravnava hagiografska dela Anton Slodnjak v *Pregledu slovenskega slovstva* (1934), ki hagiografije, tako kot njegovi predhodniki, omenja v razvojni zvezi s pisci in njihovim vzgojno-slovstvenim delovanjem. Za hagiografsko zbirko Antona Krempla med drugim zapiše, da se je med precejšnjim številom šolskih in nabožnih knjig »ljudem najbolj prikupilo *Branje od svetnikov*« (Slodnjak 1934: 113), medtem ko hagiografskih del drugih avtorjev ne navaja več poimensko, temveč jih združuje pod splošnejšo oznako »svetniški življenjepisi« (Slodnjak 1934: 141). V svojem kasnejšem literanozgodovinskem pregledu *Slovensko slovstvo* (1968) dela s svetniško življenjepisno tematiko obravnava v kontekstu baročne retorske proze in jih označuje kot »neuspele« prozne poskuse:

Še dlje si je upal v tem pogledu bedni pesmar Maksimilijan Redeski, ako je on anonimni avtor življenjepisne povesti *Kesanje imenitne grešnice* (1769), ki pa v

primerjavi s Svetokriškim in z Rogerijem pomeni napredek samo v kompoziciji, ne v vsebini in pripovednem načinu (Slodnjak 1968: 55).

V *Zgodovini slovenskega slovstva I–VII* (1956–1971), ki je izšla pod uredništvom Lina Legiša, so hagiografije umeščene v poglavje *Ljudsko slovstvo* in pojmovane kot krščanske pripovedke z nabožno-vzgojnim namenom (Matičetov 1956: 129–130). V drugih poglavjih Legiševe literarne zgodovine zato njihovih navedb ni oziroma so tovrstna dela smatrana kot del biografike (Legiša 1959: 155). Novosti pri obravnavi hagiografij ne prinaša niti *Zgodovina slovenskega slovstva I–IV* (1968–1970) Jožeta Pogačnika, v kateri so svetniški življenjepisi obravnavani kot del slovstvene dejavnosti Marka Pohlina, ki je »načrtno gojil hagiografsko zvrst, kar je ob pastoralnem pomenu razvijalo tudi pripovedno tehniko in zbujalo možnosti za nastanek pripovedne proze« (Pogačnik 1969: 166). Pogačnik to navedbo razširi v *Slovenskem slovstvu v obdobju razsvetljenstva* (1995), ko zapiše, da se je s tovrstnimi deli v obdobju razsvetljenstva

[n]adaljeval še drugačen tip proze, ki ga označujejo Pohlinovi hagiografiji o sv. Izidorju in sv. Notburgi ter (verjetno Knobljeva) prireditve historije o sv. Genovefi. Omenjeni teksti pa niso bili izvirni, marveč se je z njimi na Slovenskem začela uveljavljati pobožno-poučna in moralistično usmerjena proza, katere avtor je bil Nemec Krištof Schmid (1768–1854). Ta proza je idejno nadaljevanje nekdanje vrednote, na začetku XIX. stoletja pa je dobila tudi aktualen družbeno-politični pomen« (Pogačnik 1995: 110).

Resnejšo pozornost literarnovednih raziskovalcev so hagiografije vzbudile v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja v okviru razpravljanj o definiranju pripovedne univerzalije začetkov izvirne slovenske pripovedne proze v prvi polovici 19. stoletja.² V tem oziru so bistvene predvsem razprave Matjaža Kmecla in Janka Kosa.³ Matjaž Kmecl v monografiji *Od pridige do kriminalke* (1975) deli starejšo slovensko pripovedno tradicijo na dvojce vrst – na folklorne pripovedi in slovensko nabožno

² Zaradi količine razprav, ki se v zadevnem obdobju posvečajo univerzalijam začetkov slovenske izvirnega pripovedništva, v prispevek vključujem le tiste, ki hagiografije neposredno naslavljajo.

³ Pri obeh avtorjih se navezujem na ugotovitve v njunih monografskih objavah, ki že vključujeta starejše prispevke, navezujoče se na izbrane teme iz razvoja in začetkov slovenske pripovedne proze. Na pomen obeh avtorjev pri raziskovanju hagiografskega pripovedništva je nedavno opozorila tudi Alenka Koron (2023: 31–32).

literaturo, pod katero umešča retorsko prozo in svetniške življenjepise (Kmecl 1975: 16–17). Kot ponazorilo (ne)pripovedne obdelave svetniških življenjepisov podaja primer Veritijevih *Življenj svetnikov* in na podlagi odlomkov iz življenjepisa sv. Hilariona in sv. Romana presodi, da je življenjepisec uporabil zapisani dramatični trenutek iz svetnikovega življenja za uveljavljanje krščanskega nauka in iz poprejšnjih pripovedi napravil eksempl (Kmecl 1975: 18). Mnenje Janka Kosa v *Primerjalni zgodovini slovenske literature* (1987), ki zadeva Veritijevo obdelavo svetniških življenjepisov je podobno Kmeclovemu, vendar Kos hagiografije izključuje iz pripovedne proze, zaradi pomanjkanja umetnostno-estetskih nagibov, skromno razvitih pripovednih prvin in didaktičnosti oziroma poudarjenosti nelitararne funkcije (Kos 2001: 112; Koron 2023: 32). Podobno kot Kos in Kmecl tudi Miran Hladnik v prispevku *Slovenski ženski roman v 19. stoletju* (1981), prepozna kot enega izmed izvirov slovenskega ženskega romana ženskosvetniške povesti, kakršne so se pojavljale v razširjenih življenjepisih svetnic. Čeprav jim v prispevku ne posveti večje raziskovalne pozornosti, kot zanimivost izpostavlja podatek, da je

[o]d 1828 do 1900 izšlo štirinajst naslovov takih knjig (vanje so vključene tudi vse tri biografije svetnikov in svetnic božjih (Veritijeva, Slomškova in Rogačeva), iz katerih je kdaj pa kdaj kakšna priljubljena mučenica doživela poseben natis, s ponatisi vred dvajset knjig (Hladnik 1981: 281–282).

O hagiografijah je v okviru kulturnozgodovinskih študij v zadnjem desetletju 20. stoletja pisal tudi Igor Grdina, ki je izdal več monografskih študij o slovenski starejši nabožni književnosti. V pregled *Starejše slovenske nabožne književnosti* (1997) vključuje Veritijeve svetniške življenjepise, katerih navedbo podkrepi s ponazorjalnim pripovednim odlomkom iz življenja sv. Hermagora in Fortunata (Grdina 1997: 247–248). Obširneje je o Veritijevi zbirki pisal dve leti kasneje v monografiji *Od Brižinskih spomenikov do razsvetljenstva* (1999), v kateri jo označuje kot »veliko novost tistega časa, ki se je Slovencem zelo priljubila« (Grdina 1999: 54), in geselskem zapisu, ki ga je prispeval za *Slovensko kroniko XIX. stoletja* (2001), v katerem jo označuje kot »eno prvih uspešnic na slovenskem književnem trgu v prvi polovici 19. stoletja« (Grdina 2001: 172). Najobširneje in najbolj sistematično pa je ob koncu 20. stoletja o hagiografijah pisal Marijan Smolik v svojih homiletično-literarnozgodovinskih študijah. Prvič jih omenja v razpravi o *Stari cerkveni književnosti na Slovenskem* (1995: 181–185), v kateri Veritijeve, Slomškove in Rogač-Torkarjeve izdaje življenjepisov svetnikov označi kot eno izmed značilnih novosti slovenske

cerkvene književnosti 19. stoletja (Smolik 1995: 184–185). Dve leti pozneje je objavil do danes edini obstoječi pregled pomembnejših hagiografskih del v slovenskem jeziku od začetkov pismenstva pa vse do konca 20. stoletja z naslovom *Pregled slovenskega hagiografskega slovstva* (1997: 497–514). Vanj je vključil poglobitve srednjeveške rokopisne spomenike s svetniško tematiko, svetniške pridige, litanije, svetniške pesmi in prozno hagiografijo. Ugotovitve je štiri leta kasneje objavil tudi v geselskem članku *Življenje svetnikov*, ki ga je prispeval za *Enciklopedijo Slovenije* (Smolik 2001: 364–365).

Pregled razprav o hagiografijah po letu 2010

Novejše raziskave, ki so z različnimi pristopi relativirale utemeljenost strogega razlikovanja med literarnim in neliterarnim, v sistem slovenske literature zopet začenjajo vključevati odrinjene in obrobne literarne podsisteme ter njihove historične in konvencijske kontekste (prim. Žejn 2021; Koron 2023: 33). Hagiografije in različne manifestacije hagiografskega diskurza tako postajajo v zadnjih letih tudi na Slovenskem predmet samostojnih literarnovednih raziskav. Po letu 2010 se je najprej o njih razpravljalo v okviru preučevanj rokopisne kulture starejšega slovenskega slovstva. Izpostaviti velja prispevek Matije Ogrina *Dober Legent teh Suetnikov* (2011: 65–78), ki z gledišč sodobne literarne vede obravnava istoimenski koroški rokopis iz 18. stoletja. Ogrin v prispevku kot eden prvih sodobnejših slovenskih raziskovalcev opozarja na pomanjkanje védenja o slovenskih hagiografijah. V razpravi zapiše, da

[v] starejšem slovenskem slovstvu med srednjim vekom in razsvetljenstvom pogrešamo neko literarno zvrst, ki je bila skozi srednji vek in še dolgo v moderno dobo v evropski literaturi zelo popularna in razširjena, vendar je iz evidence slovenske literarne zgodovine videti, kakor da se v slovenskem jeziku razmeroma dolgo ni razvila: to je hagiografija – vitae sanctorum, življenjepisi ali žitja svetnikov. [...] Ta »vrzel« v starejšem slovenskem slovstvu je nenavadna in vsiljuje podobo, da verjetno ne razpolagamo z vsemi potrebnimi podatki in da morda celo ne gre za vrzel v slovenskem slovstvu, ampak v slovenski literarni zgodovini [...] (Ogrin 2011: 65–66).

Izkazana tipološko-razvojna praznina se postopoma začenja zapolnjevati s študijami Andrejke Žejn (2023a: 13–28; 2023b: 93–109), Irene Avsenik Nabergoj (2016: 585–596), Tanje Žigon (2020: 397–416) in drugih raziskovalcev, ki poudarjajo mesto hagiografskega žanra v razmerju med

slovensko knjižno in rokopisno kulturo ter vpliv prevajalskih procesov na razvoj slovenskih hagiografskih del. V letu 2016 je v uredništvu Marijana Dovića izšla tudi kolektivna monografija z naslovom *Kulturni svetniki in kanonizacija* (2016). Monografija, ki se prvenstveno sicer ne posveča slovenskim hagiografijam, predstavlja pomemben doprinos stroki, saj vpeljuje nekatere analitične koncepte, ki so bistveni za raziskovanje hagiografij. V slovensko literarno vedo vpeljuje koncept hagiografskega diskurza (fr. *discours hagiographique*), ki ga je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja osnoval francoski raziskovalec Marc Van Uytvanghe, danes pa velja za enega splošno sprejetih preučevalnih horizontov. Na določnice hagiografskega diskurza je na Slovenskem prvi opozoril David Movrin v svoji doktorski disertaciji, koncept pa za Dovićevo monografijo povzel v razpravi *Evropska hagiografija med Bogom in narodom* (Movrin 2016: 79–91). Tovrstnega raziskovalnega pristopa se je v študiji o *Hagiografskem diskurzu v zgodnjih biografijah o Francetu Prešernu* poslužila tudi Alenka Koron, ki opozarja na podobnosti v rabi narativnih strategij za poudarjanje moralnih vrlin in oblikovanje idealizirane podobe pesniške osebnosti ter vzpostavitev analogije s krščanskimi svetniki (Koron 2016: 239–254). Hagiografija je kot aktualna tema raziskav uvrščena tudi v raziskovalni program *Slovensko jezikoslovje, književnost in poučevanje slovenščine* (P6-0156) (Jesenšek 2020: 14–16) na Univerzi v Mariboru, v okviru katerega to temo raziskuje tudi avtorica razprave (Požin, 2023a: 87–102; Požin 2023b: 501–512; Požin 2023c: 238–258; Požin 2025: 109–126), skupaj z Blanko Bošnjak. Bošnjak je v okviru raziskovanj svetniških življenjepisov obravnavala Kremplove krščanske hagiografske pripovedi iz zbirke *Branje od tih v kmetičke kalendre postavljenih ino nekerih drugih svetnikov* v prispevku *Krščanske hagiografske pripovedi Antona Krempla* (2021: 114–124) in jih povezala s teoretičnimi opredelitvami krščanske hagiografije kot žanra. Raziskovalno pozornost je posvetila tudi pojavnosti izbranih hagiografskih referenc kot citatnih figur na način medbesedilnega sklicevanja v korpusu kratkih pripovednih besedil časnika *Besednik* (Bošnjak 2023a: 221–237). Spoznanja teh razprav so bila upoštevana v doslej edini obstoječi specializirani znanstveni kolektivni monografiji z naslovom *Hagiografija v luči sodobnih raziskav* (2023), ki je prav tako nastala pod uredništvom Blanke Bošnjak. Monografija vključuje dvajset prispevkov, razdeljenih v štiri tematske sklope, ki s študijami primerov zajemajo pojavno raznoliko hagiografsko produkcijo in jo sistematično vključujejo v slovensko literarno vedo. Med literarnovedne študije, ki obravnavajo slovenska hagiografska pripovedna besedila, sodijo prispevki *Naratološki vidiki in hagiografski diskurz v*

Življenju svetnikov in prestavnih godov Franca Veritija Alenke Koron (2023: 29–44), v katerem so Veritijeve svetniški življenjepisi obravnavani z izbranih naratoloških perspektiv hagiografskega diskurza, *Rokopisne svetniške legende iz 18. stoletja v koroško obarvanem jeziku* Andrejke Žejn (2023: 13–28), v katerem avtorica obravnava rokopis *Dober Legent teh Suetnikov* s primerjalnega in jezikovnega vidika, *Hagiografske značilnosti v kratkih pripovednih besedilih Mohorjevih koledarjev druge polovice 19. stoletja* Blanke Bošnjak (2023: 67–85), v katerem so analizirane spremembe objav hagiografskih pripovedi v Mohorjevih koledarjih druge polovice 19. stoletja, in *Hagiografske pripovedi v katoliškem almanahu Drobtinice* (Požin 2023a: 87–102), v katerem avtorica pričujočega prispevka primerjalno analizira izbrane hagiografske prozne sestavke v katoliškem almanahu *Drobtinice*. Kljub temu, da se predstavljeni prispevki pri obravnavi slovenskih hagiografskih besedil v vsebinskih podrobnostih razlikujejo, pa vsi odpirajo nadaljnja raziskovalna izhodišča za obravnavo kompleksne hagiografske pripovedne produkcije, s katero se še danes ohranja spomin na svete moške in žene, ki so imeli pomembno družbeno-kulturno vlogo v posameznih skupnostih.

Sklep

Iz pregleda izbranih študij je mogoče povzeti ugotovitev, da je bil odnos do hagiografij v slovenski literarni vedi praviloma bolj izključujoč kot vključujoč, čeprav so bile le-te vseskozi del slovenske književne tradicije, kar potrjujejo številne razdrobljene omembe hagiografskih besedil, ki so z različno natančnostjo zabeležene v starejših pregledih slovenskega slovstva. Literarni zgodovinarji 19. in 20. stoletja so jim v biografsko-bibliografsko zaznamovanih slovstvenozgodovinskih pregledih priznavali mesto v okviru nabožno-poučnega pismenstva in baročne retorske proze, pa tudi v razvojni zvezi s pisci in njihovim vzgojno-slovstvenim delovanjem. Hagiografije so največkrat omenjene pri Marku Pohlinu, Francu Veritiju, Antonu Krempelu, Antonu Martinu Slomšku in Janezu Ciglerju, večkrat pospremljene s kratkimi nestrokovnimi opazkami o njihovi jezikovni podobi, kar so avtorji podkrepli z navedbo odlomkov iz življenj sv. Cirila in Metoda ter na ta način usmerjali zgodnjo recepcijo hagiografskega slovstva, presojano z vzgojnega, neestetskega vidika. Redkeje so omembe hagiografskih pripovednih del v sklopu rokopisnega slovstva iz zgodnejših obdobj, medtem ko obravnav hagiografij, ki so izšle po letu

1900, ni več zaznati. Predmet resnejšega literarnovednega proučevanja so postale v okviru literarnozgodovinskih in komparativističnih raziskav v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja, vendar ne kot samostojen predmet obravnave, temveč v razpravah o definiranju pripovedne univerzalije začetkov izvirne slovenske pripovedne proze v prvi polovici 19. stoletja. Šele z novejšimi sistemskimi pogledi na slovensko literaturo, ki so do preteklih odrinjenih in obrobnih literarnih podsistemov bolj vključujoči, se postopoma spreminja tudi odnos do hagiografskega slovstva. Če sodimo po številu novejših člankov in razprav, ki hagiografije in različne manifestacije hagiografskega diskurza obravnavajo kot samostojno entiteto, lahko sklepamo, da se hagiografije postopoma uveljavljajo kot relevanten predmet raziskovanja in postajajo pomemben del širšega literarnovednega in kulturnozgodovinskega diskurza.

Literatura

Irena AVSENIK NABERGOJ, 2016: Izvori in tradicija literarne zvrsti vita Christi v Poljanskem rokopisu. *Bogoslovni vestnik* 76/3–4, 585–596.

Blanka BOŠNJAK, 2021: Krščanske hagiografske pripovedi Antona Krempla. *Deroči vrelec Antona Krempla*. Ur. Marko Jesenšek. (Zora, 141). Maribor: Univerzitetna založba. 114–124.

Blanka BOŠNJAK, 2023a: Izbrane hagiografske in svetopisemske reference v korpusu kratkih pripovednih besedil časnika Besednik. *Slavia Centralis* 16/2, 221–237.

Blanka BOŠNJAK (ur.), 2023b: *Hagiografija v luči sodobnih raziskav*. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.

Darko DOLINAR, 2018: *Slovenska literarna veda od Trubarja do druge svetovne vojne*. Ljubljana: Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Karel GLASER, 1894–1898: *Zgodovina slovenskega slovstva*. Ljubljana: Slovenska Matica.

Ivan GRAFENAUER, 1909–1911: *Zgodovina novejšega slovenskega slovstva I–II*. Ljubljana: Katoliška bukvarna.

Ivan GRAFENAUER, 1920: *Kratka zgodovina slovenskega slovstva*. Ljubljana: Jugoslovanska knjigarna.

Ivan GRAFENAUER, 1973: *Kratka zgodovina starejšega slovenskega slovstva*. Celje: Mohorjeva družba.

Igor GRDINA, 1997: *Starejša slovenska nabožna književnost*. Ljubljana: DZS.

- Igor GRDINA, 1999: *Od Brižinskih spomenikov do razsvetljenstva*. Maribor: Obzorja.
- Igor GRDINA, 2001: Življenje svetnikov – ena prvih uspešnic. *Slovenska kronika XIX. stoletja*. 1800–1860. Ur. Janez Cvirn. Ljubljana: Nova revija. 172.
- Miran HLADNIK, 1981: Slovenski ženski roman v 19. stoletju. *Slavistična revija* 29/3, 259–296.
- Anton JANEŽIČ, 1854: *Slovenska slovnica s kratkim pregledom slovenskega slovstva ter z malim cirilskim in glagoliškim berilom za Slovence*. Celovec: Eduard Liegel.
- Marko JESENŠEK, 2020: The Slovenian language, literature and teaching of Slovenian language research project. *Slavia Centralis* 13/2, 7–30.
- France KIDRIČ, 1929–1938: *Zgodovina slovenskega slovstva od začetkov do Zoisove smrti. Razvoj, obseg in cena pismenstva, književnosti in literature*. 1–5. Ljubljana: Slovenska Matica.
- Jurij KLEINMAYR, 1881: *Zgodovina slovenskega slovstva*. Koper: samozaložba.
- Matjaž KMECL, 1975: *Od pridige do kriminalke ali o meščanskih začetkih slovenske pripovedne proze*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Alenka KORON, 2016: Hagiografski diskurz v zgodnjih biografijah o Prešernu. *Kulturni svetniki in kanonizacija*. Ur. Marijan Dovič. Ljubljana: Studia Litteraria. 239–254.
- Alenka KORON, 2023: Naratološki vidiki in hagiografski diskurz v Življenju svetnikov in prestavnih godov Franca Veritija. *Hagiografija v luči sodobnih raziskav*. Ur. Blanka Bošnjak. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 29–44.
- Janko KOS, 2001: *Primerjalna zgodovina slovenske literature*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Janko KOS, 1992: Legenda. *Enciklopedija Slovenije* 6. Ur. Alenka Dermastia. Ljubljana: Mladinska knjiga. 117–118.
- Lino LEGIŠA (ur.), 1956–1971: *Zgodovina slovenskega slovstva I–VII*. Ljubljana: Slovenska Matica.
- Matija MAJAR, 1849: Slovensko slovstvo. *Drobtinice* 4, 204–216.
- Josip MARN, 1885–1892: *Jezičnik: knjiga slovenska v XIX. veku*. Ljubljana: Rudolf Milic.
- Ivan MACUN, 1883: *Književna zgodovina Slovenskega Štajerja*. Gradec: samozaložba.
- David MOVRIN, 2016: Evropska hagiografija med Bogom in narodom. *Kulturni svetniki in kanonizacija*. Ur. Marijan Dovič. Ljubljana: Studia Litteraria. 79–91.
- Matija OGRIN, 2011: Dober Legent teh Suetnikov. *Koroški rokopis iz 18. stoletja*. *Primerjalna književnost* 34/4, 65–78.

Martina OROŽEN, 2008: Podoba svetega Martina v »životopisih« svetnikov in v leposlovju 19. stoletja. *Sveti Martin Tourski kot simbol evropske kulture*. Ur. Jasmina Arambašić. Celovec: Mohorjeva Celovec. 183–194.

Martina OROŽEN, 2011: Anton Martin Slomšek, Djanje svetnikov božjih – vzgoja duha, kultura srca in govora v novoslovenskem knjižnem jeziku sredi 19. stoletja. *Slavia Centralis* 4/1, 14–47.

Martina OROŽEN, 2013: Ciril-Metodiana 19. in 20. stoletja Ob 1150. obletnici prihoda svetih bratov na Moravsko. *Edinost in dialog* 68/1–2, 95–117.

Jože POGAČNIK, 1969: *Zgodovina slovenskega slovstva III*. Maribor: Obzorja.

Jože POGAČNIK, 1990: *Starejše slovensko slovstvo*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Jože POGAČNIK, 1995: *Slovensko slovstvo v obdobju razsvetljenstva*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Karin POŽIN, 2023a: Hagiografske pripovedi v katoliškem almanahu Drobtnice. *Hagiografija v luči sodobnih raziskav*. Ur. Blanka Bošnjak. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. 87–102.

Karin POŽIN, 2023b: Kratek pregled tiskanih hagiografij na slovenskem Štajerskem v 19. stoletju. *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. Ur. Jožica Jožef Beg, Mia Hočevár, Neža Kočnik. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 501–512.

Karin POŽIN, 2023c: Hagiografija kot makrožanr. *Slavia Centralis* 16/2, 238–258.

Karin POŽIN, 2025: Kratka hagiografska pripovedna besedila v Keršanskem devištvu Antona Martina Slomška. *Preučevanje otroške in mladinske književnosti*. Ur. Dragica Haramija. Maribor: Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. 109–126.

Ivan PRIJATELJ, 1938–1940: *Kulturna in politična zgodovina Slovencev 1848–1895*. Ur. Anton Ocvirk. Ljubljana: Akademsko založba, Znanstveno društvo.

Jakob SKET, 1886: Legende Martina Kohemskega v slovenskem prevodu. *Kres* VI/2, 171–176.

Jakob SKET, 1893: *Slovenska slovstvena čitanka za sedmi in osmi razred srednjih šol*. Dunaj: C. kr. zal. šolskih knjig.

Anton SLODNJAK, 1934: *Pregled slovenskega slovstva*. Ljubljana: Akademsko založba.

Anton SLODNJAK, 1968: *Slovensko slovstvo: Ob tisočletnici Brižinskih spomenikov*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Marijan SMOLIK, 1995: Stara cerkvena književnost na Slovenskem: 16.–19. stoletje. *Dom in svet* 8/1, 181–196.

Marijan SMOLIK, 1997: Pregled slovenskega hagiografskega slovstva. *Zbornik ob sedemdesetletnici Franceta Bernika*. Ur. Jože Pogačnik. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede. 497–514.

Marijan SMOLIK, 2001: Življenje svetnikov. *Enciklopedija Slovenije* 15. Ur. Marjan Javornik. Ljubljana: Mladinska knjiga. 364–365.

Paul Joseph ŠAFÁRIK, 1864–1865: *Geschichte der südslawischen Litteratur I–III*. Praga: Verlag von Friedrich Tempsky.

Karel ŠTREKELJ, 2012–2014: *Zgodovina slovenskega slovstva I–IV*. Ur. Matija Ogrin. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.

Franč ZADRAVEC, 1999: *Slovenska književnost II*. Ljubljana: DZS.

Tanja ŽIGON, 2020: Traduzioni di libri per il popolo in sloveno: la leggenda di santa Genoveffa e il suo primo traduttore. *Acta Histriae* 28/3, 397–416.

Andrejka ŽEJN, 2021: *Izhodišča slovenske pripovedne proze: Dvestoletna tradicija slovenske pripovedne proze: od sredine 17. do sredine 19. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC. [10. avgust 2025]

Andrejka ŽEJN, 2023a: Rokopisne svetniške legende iz 18. stoletja v koroško obarvanem jeziku. *Hagiografija v luči sodobnih raziskav*. Ur. Blanka Bošnjak. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. 13–28.

Andrejka ŽEJN, 2023b: Legenda o sveti Genovefi Martina Cochemskega v slovensščini: stik slovenske rokopisne in knjižne kulture? *Jezik in slovstvo* 68/2, 93–109.

AN OVERVIEW OF RESEARCH ON HAGIOGRAPHIES IN SLOVENIAN LITERARY STUDIES

Summary

Hagiography occupies an important place in the European literary heritage, as the lives of saints – with their dynamic and often vividly structured narratives – have for centuries captivated a broad readership. Although hagiographic writing has continuously been part of the Slovenian literary tradition and has contributed to the advancement of literary, linguistic, and spiritual culture, it has largely remained marginal within the Slovenian literary scientific community. Earlier literary-historical discourse tended to classify hagiographic works within the framework of devotional and popular didactic writing. In surveys of early Slovenian literature (among others Šafárik (1864), Marn (1885–1892), Kleinmayr (1881), Macun (1883), Glaser (1894–1898), Grafenauer (1920), Kidrič (1929–1938), Slodnjak (1934), and others), these texts were typically labeled as reading material intended for a “less educated audience”, characterized by a predominantly religious and didactic function. Due to the long-standing conviction that hagiography lacked genuine artistic and aesthetic motivation, such texts began attracting more substantial scholarly attention only in the 1970s and 1980s, when scholars like Matjaž Kmecl (1975), Miran Hladnik (1981), and Janko Kos (1987), in their discussions on defining the narrative universals of early Slovenian fiction of the nineteenth century, made at least peripheral references to the role of hagiographic writing. Although these scholars did not entirely disregard the narrative features of saints’ biographies,

they excluded them from the canon of Slovenian narrative prose due to their didactic orientation. Recent literary-historical approaches of the past two decades – characterized by a more inclusive attitude toward previously marginalized or semi-literary genres – have begun to recognize hagiography as an autonomous and integral subsystem within the system of Slovenian literature. Consequently, various manifestations of hagiographic discourse are now emerging in Slovenia as legitimate subjects of independent literary research. Judging by the increasing number of recent studies by Matija Ogrin (2011), Irena Avsenik Nabergoj (2016), Alenka Koron (2016, 2023), Blanka Bošnjak (2021, 2023), and Andrejka Žejn (2023), hagiography is gaining recognition as a distinct scholarly entity also within Slovenian literary studies. – Hereby, it is significantly broadening the scope of our understanding of past literary creativity.